

شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر اثربخشی دبیران تربیت بدنی شهرستان مشکین شهر

فاطمه قهرمانیان آقبلاغی^۱

۱- کارشناسی دبیری تربیت بدنی، دبیر تربیت بدنی متوسطه اول، آموزش و پرورش مشکین شهر، اردبیل، ایران، کد پرسنلی: ۵۲۲۷۳۸۲۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر اثربخشی دبیران تربیت بدنی شهرستان مشکین شهر می باشد. روش پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ شیوه گردآوری اطلاعات توصیفی - پیمایشی می باشد. جامعه آماری شامل کلیه معلمان تربیت بدنی مقطع متوسطه اول و دوم شهرستان مشکین شهر در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ می باشد که تعداد ۱۳۶ نفر به روش تصادفی به عنوان نمونه انتخاب و به پرسشنامه محقق ساخته پاسخ دادند. جهت تجزیه و تحلیل یافته ها از آزمون های آماری t تک نمونه ای، t مستقل و تحلیل واریانس و آزمون فریدمن و نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ استفاده گردید. نتایج نشان داد اثربخشی دبیران تربیت بدنی شهر مشکین شهر در حد مطلوب قرار دارد و در سطح مؤلفه های به دست آمده نیز، «ویژگی های شخصیتی، اخلاقی، عاطفی و روانی»، «ویژگی های جسمانی»، «مهارت های ارتباطی و اجتماعی»، «مهارت های حرفه ای»، «مهارت های رهبری و مدیریت آموزشی» در حد مطلوب و «ویژگی های علمی و تخصصی»، «مهارت تدریس» و «مهارت ارزشیابی»، نسبتاً مطلوب بودند. همچنین آزمون فریدمن نشان داد مؤلفه ی مهارت های ارتباطی و اجتماعی در اولین رتبه و مؤلفه ی مهارت ارزشیابی در آخرین رتبه قرار دارد.

کلید واژه ها: اثربخشی، دبیران تربیت بدنی، مقطع متوسطه، شهرستان مشکین شهر

۱-مقدمه

هدف آموزش و پرورش، تعلیم و تربیت افراد جامعه است و با توجه به ابزاری که در اختیار دارد، سعی می کند دگرگونی های مطلوبی در افراد ایجاد نماید، استعدادهای آنان را شکوفا سازد و انسان را به سرحد کمال برساند (عقیلی، ۱۳۹۳). برخی موافق اند که هدف اصلی مدارس فراهم آوردن بهترین آموزش برای دانش آموزان است و این معلمان هستند که مهمترین بازیگران پاسخگو برای انجام این وظایف هستند (زاکوپولو^۱ و همکاران، ۲۰۱۰). موفقیت هر نظام آموزشی در حد تعیین کننده ای به دانش و مهارت های حرفه ای معلم بستگی دارد. معلم به عنوان یکی از ارکان آموزش و پرورش، نقش اساسی در کیفیت آموزش و در نتیجه یادگیری دارد. به طور کلی کیفیت هر نظام آموزشی نیز در نهایت به کیفیت معلمان آن وابسته است، در حقیقت هیچ کشوری نمی تواند از سطح معلمانش فراتر رود (سلمانی، ۱۳۹۶). از طرفی هر کشوری به اساتید و معلمان کارآمد

^۱. Zachopoulou

و اثربخش به عنوان یکی از ارکان تعلیم و تربیت نیاز دارد تا بتواند جوانان خود را در قالب سیستم تعلیم و تربیت خود پرورش داده و برای آینده ای بهتر آماده کند (محمودی، ۱۳۹۷). معلم، مهیاکننده ی فرصت های یادگیری غنی و مدیریت کننده ی فعالیت های کلاس درس برای دانش آموزان است. نقش مهم معلمان در نظام آموزشی و اثرگذاری آن در توسعه پایدار کشور، مانند یک اصل بدیهی مورد تأیید غالب صاحب نظران و سیاستگذاران آموزشی بوده است. توجه به تربیت معلم اثربخش یک فرایند در حال پیشرفت بوده که نیازمند سرمایه گذاری قابل توجهی است (یونسکو، ۲۰۱۶). به طوریکه بسیاری از کشورها به منظور بهبود کیفیت آموزشی مهمترین اقدام آموزش و پرورش خود را بر تربیت معلم اثربخش قرار داده اند، اما چگونگی تربیت معلم اثربخش، موضوعی است که امروزه در نظام های آموزش و پرورش مطرح می گردد (یونسکو، ۲۰۱۵).

معلم اثربخش معلمی است که به دنبال فراهم نمودن شرایط جهت ایجاد فرصت های یادگیری برای دانش آموزان است و دغدغه ی اصلی وی، یادگیری فراگیرانش می باشد (تانگ و هان، ۲۰۱۵).

معلم اثربخش دارای شایستگی های حرفه ایی شامل روش تدریس متنوع و مؤثر، فراهم آوردن محیط مطلوب یادگیری و دارای طرح ارزشیابی مناسب برای میزان یادگیری دانش آموزان می باشد. اثربخش بودن معلم مرتبط با یک روش تدریس خاص نیست، بلکه مربوط به حالتی کلی است که به آن طریق معلمان در کلاس درس فعالیت می کنند (مظفری پور، ۱۳۹۵). چگونگی ارتباط و برخورد با دانش آموزان و نوع رفتار معلم با آن ها، تأثیر مستقیمی بر میزان اثرگذاری و موفقیت معلم دارد. از این روست که بعضی از معلمان تأثیرات عمیقی بر شاگردان دارند و همیشه به عنوان یک الگو در ذهن شاگردان باقی می ماند.

نتایج تحقیقات پیرامون کارایی معلمان آشکار می کند که معلمان مؤثر از رفتارهای پداگوژیکی خاصی که تسهیل کننده یادگیری دانش آموزان است استفاده می کنند (زاکوپولو و همکاران، ۲۰۱۰). تدریس فقط صحبت کردن و یادگیری تنها گوش دادن نیست، معلمان اثربخش نه تنها تعیین می کنند که چه چیزی برای تدریس نیاز دارند، بلکه چگونگی استفاده از روش های بسیاری که دانش آموزان بتوانند درک کنند و از اطلاعات و مهارت های جدید استفاده کنند را می دانند (لاپاسکا و پانیسورا، ۲۰۱۶).

امروزه کشورهای مختلف بر آن شده اند تا جهت آماده ساختن فراگیرانی شایسته، رویکرد خود را به سمت بهسازی و ارتقای کیفیت آموزش معطوف نمایند لذا، نظام های آموزشی درگذر از مسائل کمی و همگانی کردن آموزش ناگزیر از توجه به مسائل کیفی پدیده های آموزشی هستند و ارتقای کیفیت آموزشی را ضمن توجه به منابع و تجهیزات، از طریق اصلی ترین عامل در یک نظام آموزشی یعنی «معلم»، موردتوجه و هدف گیری قرار داده اند. همانطور که می دانیم برای دستیابی به اهداف موردنظر در حوزه تربیت بدنی در آموزش و پرورش، علاوه بر نیاز به بودجه، امکانات مناسب موردنیاز و مدیران کارآمد به معلمان و مربیان بانگیزه، متعهد و ماهر نیازمند است تا با اجرای برنامه های تنظیم شده مدیران و امکانات و ابزار لازم به اهداف والای تربیت بدنی دست یافت. معلم ورزش ارتباط مستقیمی با توسعه سلامت جسمی و روانی دانش آموزان و آموزش شیوه های زندگی سالم دارد. در سال های اخیر با ورود طرح های مختلف ورزشی در پایه های مختلف مقاطع تحصیلی ابتدایی و متوسطه دور اول، لزوم اجرای هر چه بهتر تک تک این طرح ها، نیاز به معلمان تربیت بدنی کارآزموده و بانگیزه را بیش از پیش نمایان می کند. در این خصوص علاوه بر امکانات لازم در این زمینه، ایجاد فضای لازم جهت اجرای طرح های ورزشی، افزایش اثربخشی و توجه به نیازهای ضروری معلمان ورزش انکارناپذیر به نظر می رسد (جعفری، علیمردانی، ۱۳۹۵).

۱. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)

۲. Tong & Han

۳. Lupascua A R, Pânisoarãa

با توجه به نقش ارزنده تربیت بدنی در تأمین سلامتی و تندرستی جسمی و روانی دانش آموزان، لزوم وجود معلمان تربیت بدنی آگاه، باتجربه و اثربخش در سیستم آموزشی غیرقابل انکار می باشد. برای اطمینان از برخورداری معلمان تربیت بدنی از سطح مطلوب اثربخشی آموزشی، نیاز به وجود ابزاری جهت سنجش این مقوله، خود را بیشتر نمایان می کند که در این تحقیق سعی در تهیه و کاربرد آن خواهیم داشت.

در حال حاضر در زمینه ی اثربخشی معلم تربیت بدنی خصوصاً در داخل کشور تحقیقات جامعی صورت نگرفته و مؤلفه های اساسی و کاملی برای تعیین اثربخشی معلم تربیت بدنی ارائه نشده است. لذا با در اختیار داشتن ابزاری جامع و کامل برای سنجش اثربخشی معلمان تربیت بدنی که شامل همه ی مؤلفه های یک معلم اثربخش باشد می توان مناسب ترین الگوی روش های تدریس مطلوب، روش های ارزشیابی درس تربیت بدنی، صلاحیت های حرفه ای، آموزشی و اخلاقی و غیره را در ارزشیابی معلمان تربیت بدنی به کار برد. از طرفی می توان وضعیت معلمان تربیت بدنی از لحاظ فاکتورهای اثربخشی را سنجید. به طور خلاصه می توان اهمیت این تحقیق را در موارد زیر خلاصه نمود:

- یافته های تحقیق حاضر از جنبه نظری بستری مناسب جهت تعیین اثربخشی معلمان، در اختیار محققین، دانش پژوهشان و برنامه ریزان آموزشی جهت ارتقای کیفیت آموزشی، قرار خواهد داد.
 - با شناسایی مؤلفه های معلم اثربخش تربیت بدنی، انتظار می رود زمینه برای ارتقای پیشرفت حرکتی فراگیران فراهم شود.
 - خودارزیابی و شناسایی نقاط ضعف و قوت در اثربخشی معلمان تربیت بدنی و آگاهی معلمان از وضعیت خود
 - ارزیابی معلمان تربیت بدنی بر اساس مؤلفه های شناسایی شده و افزایش انگیزه جهت ارتقای سطح در معلمان
 - ارائه ی راهکارهای کاربردی با توجه به نتایج تحقیق به منظور تلاش برای بهبود وضعیت اثربخشی معلمان تربیت بدنی.
- با توجه به مطالب ذکر شده پژوه حاضر با هدف شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر اثربخشی دبیران تربیت بدنی شهرستان مشکین شهر انجام گرفته است.

۲- روش

روش پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ شیوه گردآوری اطلاعات توصیفی - پیمایشی می باشد. جامعه آماری شامل کلیه معلمان تربیت بدنی مقطع متوسطه اول و دوم شهرستان مشکین شهر در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ می باشد که تعداد ۱۳۶ نفر به روش تصادفی به عنوان نمونه انتخاب و به پرسشنامه محقق ساخته پاسخ دادند. جهت تهیه پرسشنامه مولفه های موثر بر اثربخشی دبیران تربیت بدنی، پس از مطالعه مبانی نظری و سوابق پژوهشی مرتبط با موضوع تحقیق، مولفه ها و زیر مولفه های اولیه ارزیابی معلم اثربخش تربیت بدنی شناسایی و سپس با استفاده از روش دلفی با کمک اساتید و کارشناسان صاحب نظر پرسشنامه نهایی طراحی شد. پرسشنامه مذکور شامل ۵۹ گویه با طیف لیکرت و ۸ مولفه از جمله ویژگی های شخصیتی، اخلاقی و عاطفی و روانی، ویژگی های جسمانی، مهارت های ارتباطی و اجتماعی، مهارت های حرفه ای، ویژگی های علمی و تخصصی، مهارت های تدریس، مهارت های ارزشیابی، مهارت های رهبری و مدیریت آموزشی می باشد. همچنین پایایی کلی این پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۷ بدست آمد. جهت تجزیه و تحلیل یافته ها از آزمون های آماری t تک نمونه ای، t مستقل و تحلیل واریانس و آزمون فریدمن و نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ استفاده گردید.

۳- یافته ها

جدول (۱): توزیع فراوانی نظرات پاسخگویان در خصوص عوامل موثر بر اثربخشی دبیران تربیت بدنی

متغیر	مؤلفه ها	میانگین	انحراف استاندارد	
ویژگیهای شخصیتی، اخلاقی، عاطفی و روانی	اعتماد به نفس	۴/۱۳	۰/۵۹۸	
	برخورداری از صلاحیت اخلاقی	۳/۹۹	۰/۶۹۹	
	رفتاری توأم با احترام و ادب با دیگران	۴/۰۸	۰/۷۱۰	
	پایبندی به ارزش های دینی و هنجارهای جامعه و محیط مدرسه	۳/۸۲	۰/۶۹۱	
	مسئولیت پذیری در خصوص رفتارهای خود	۴/۰۷	۰/۹۱۲	
	دلسوزی و عطوفت نسبت به دانش آموزان	۴/۳۵	۰/۷۰۳	
	انعطاف پذیری در برابر مسائل و موقعیت ها	۳/۷۸	۰/۹۰۸	
	اشتیاق و علاقه به تدریس و علاقه مندی به کار خود	۴/۰۰	۰/۷۱۰	
	ویژگی های جسمانی	دستیابی و حفظ سطح بالای آمادگی جسمانی	۳/۷۵	۰/۸۴۱
		شرکت منظم در فعالیت های بدنی	۳/۴۷	۰/۸۴۳
برخورداری از مهارت های عملی لازم برای انجام رشته تخصصی خود		۳/۸۸	۰/۸۹۸	
توانایی اجرای مهارت ها و الگوهای حرکتی مورد نیاز در اجرای فعالیت های حرکتی متنوع		۳/۷۴	۰/۶۶۹	
برخورداری از شرایط لازم برای تدریس تربیت بدنی از لحاظ جسمی (قد و وزن مناسب)		۳/۹۲	۰/۸۷۸	
مهارت های ارتباطی و اجتماعی	برخورد مناسب با دانش آموزان و برقراری روابط انسانی صحیح با آن ها	۴/۱۵	۰/۷۱۹	
	برقراری ارتباط کاری خوب با دیگر معلمان	۴/۲۴	۰/۷۳۳	
	برخورد مناسب در مواجهه با اولیای دانش آموزان	۴/۰۶	۰/۶۷۵	
	برخورداری از مسئولیت شخصی و رفتار اجتماعی (احترام به خود و دیگران در محیط های ورزشی)	۴/۳۵	۰/۶۶۰	
	آگاهسازی والدین دانش آموزان در زمینه وضعیت روحی، جسمی دانش آموزان	۳/۷۵	۰/۹۱۷	
مهارت های حرفه ای	پوشش و لباس مناسب در هنگام فعالیت کلاسی	۴/۳۸	۰/۹۳۴	
	توانایی تشخیص ناهنجاریهای قامتی و ارجاع به مراکز مربوطه	۳/۹۷	۰/۸۸۶	
	آگاهی از وضعیت جسمی، روحی شاگردان (سوابق ورزشی، علایق)	۳/۸۶	۰/۹۵۲	
	برخورداری از مهارت هایی مانند مربیگری، داوری، ناچی غریق و... و شرکت در دوره های مربیگری و داوری	۳/۸۷	۰/۸۵۰	
	توانایی شناسایی استعداد دانش آموزان در رشته های ورزشی	۳/۹۴	۰/۷۷۷	
	توانمندی در اجرا و انتقال الگوهای صحیح حرکات روزمره (مانند نحوه نشست و برخاست صحیح، جابه جا کردن کیف و کوله و...)	۳/۹۹	۱/۰۲۹	
	توانمندی در اجرا و انتقال حرکات بنیادی (راه رفتن، دویدن و...)	۴/۰۱	۱/۱۷۱	

۰/۹۵۰	۳/۷۷	وجود دانش حرفه ای	ویژگی
۱/۱۷۳	۲/۹۶	آشنایی با اسناد بالادستی (برنامه درسی ملی، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش)	های علمی تخصصی
۱/۰۹۳	۳/۲۸	آشنایی با مسائل حقوقی حیطه تربیت بدنی	
۰/۸۳۴	۳/۴۷	درک مفاهیم حرکت، اصول، استراتژی و تاکتیک هایی که برای یادگیری و اجرای فعالیت های بدنی به کار می رود	
۰/۸۸۷	۴/۱۲	شرکت در کلاس های ضمن خدمت و دانش افزایی	
۱/۰۷۶	۲/۹۳	پژوهش در قالب اقدام پژوهی	
۱/۰۶۷	۳/۶۳	شرکت در مسابقات علمی تخصصی و الگوهای برتر تدریس	
۰/۶۷۶	۴/۴۵	دارا بودن مدرک تحصیلی در رشته تربیت بدنی	
۱/۰۸۲	۳/۶۷	آشنایی با ابزارهای اندازه گیری رشد جسمانی و حرکتی	
۱/۱۳۸	۳/۵۹	استفاده از انواع شیوه های تدریس متناسب و متنوع	مهارت های تدریس
۱/۰۲۲	۳/۵۹	ارائه آموزش های متناسب برای پایه های مختلف	
۱/۰۳۴	۳/۱۴	استفاده از فناوری و رسانه های آموزشی (فیلم ها و کتب مختلف و...) در تدریس	
۱/۱۸۹	۳/۲۱	توانایی به کارگیری یافته های پژوهشی در آموزش	
۱/۰۱۷	۳/۶۸	توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان در حین انجام فعالیت ورزشی	
۰/۸۴۸	۳/۸۵	ارائه بازخوردهای لازم نسبت به فعالیت های حرکتی دانش آموزان	
۱/۰۰۸	۳/۴۲	ایجاد چالش در دانش آموزان برای یادگیری مهارت های حرکتی	
۰/۹۲۴	۳/۹۳	توانایی تدریس مهارت های پایه و بنیادی	
۱/۰۸۶	۳/۶۴	میزان شناخت اهداف برنامه درسی تربیت بدنی	
۱/۲۶۸	۳/۳۱	میزان استفاده از طرح درس روزانه هفتگی و سالانه	
۱/۰۲۱	۳/۴۰	خلق فرصت های متنوع یادگیری	
۰/۹۸۲	۳/۲۹	معنی دار نمودن یادگیری (پیوند میان آموخته های قبلی و جدید)	
۰/۹۸۱	۳/۵۰	توانایی کمک به پیشرفت تحصیلی	
۱/۲۷۳	۳/۰۲	استفاده از خودارزیابی	مهارت های ارزشیابی
۱/۱۱۵	۳/۵۴	استفاده از روش های ارزشیابی متنوع و متناسب در حین و پایان سال تحصیلی	
۰/۹۴۳	۳/۵۱	استفاده از ابزارهای مختلف ارزشیابی	
۱/۰۵۴	۳/۳۳	تناسب ارزشیابی با ویژگی های فردی دانش آموزان	
۰/۹۱۹	۳/۵۰	روشن بودن ملاک های ارزشیابی مستمر و پایانی	
۱/۱۹۲	۳/۴۶	ارزشیابی از دانش آموزان در طول سال تحصیلی	
۰/۹۷۴	۳/۴۹	بازخورد نتایج ارزشیابی به دانش آموزان در کوتاه ترین زمان	
۱/۰۵۳	۳/۲۹	استفاده از نتایج ارزشیابی به عمل آمده برای بهبود فعالیت های ورزشی دانش آموزان	

۱/۱۲۸	۳/۷۱	مهارت در تشخیص مشکلات دانش آموزان و ارائه مشاوره به دانش آموزان	مهارت
۱/۰۸۵	۳/۷۳	ساماندهی موضوعات، زمان، فضا و مواد آموزشی لازم برای کلاس درس	رهبری و
۰/۷۸۹	۳/۸۸	تشخیص و کنترل رفتارهای نامناسب دانش آموزان	مدیریت
۰/۹۰۷	۳/۵۸	میزان تسلط در سازماندهی محتوا و طراحی برنامه درسی تربیتدنی	آموزشی

جدول (۲): مقایسه میانگین نظرات معلمان تربیت بدنی در خصوص عوامل موثر بر اثربخشی دبیران تربیت بدنی

Sig	T	DF	انحراف معیار	میانگین	مؤلفه
۰/۰۰۰	۲۴/۵۶۸	۱۳۵	۰/۴۸۶	۴/۰۲۵	ویژگی های شخصیتی، اخلاقی و عاطفی و روانی
۰/۰۰۰	۱۳/۶۳۱	۱۳۵	۰/۶۴۱	۳/۷۵	ویژگی های جسمانی
۰/۰۰۰	۲۱/۸۷۱	۱۳۵	۰/۵۹۱	۴/۱۰۸	مهارت های ارتباطی و اجتماعی
۰/۰۰۰	۱۵/۳۱۱	۱۳۵	۰/۷۶۳	۴/۰۰۲	مهارت های حرفه ای
۰/۰۰۰	۹/۸۵۵	۱۳۵	۰/۶۹۴	۳/۵۸۶	ویژگی های علمی تخصصی
۰/۰۰۰	۷/۲۷۶	۱۳۵	۰/۸۰۷	۳/۵۰۴	مهارت های تدریس
۰/۰۰۰	۵/۵۹۵	۱۳۵	۰/۸۱۸	۳/۳۹۲	مهارت های ارزشیابی
۰/۰۰۰	۱۰/۲۳۷	۱۳۵	۰/۸۲۷	۳/۷۲۶	مهارت رهبری و مدیریت آموزشی

در مؤلفه ویژگیهای شخصیتی، اخلاقی، عاطفی و روانی تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ($p \geq 0/05$) وجود دارد ($t=24/568$). نتایج حاکی از آن است که از نظر معلمان تربیت بدنی ویژگی های شخصیتی، اخلاقی و عاطفی و روانی در حد مطلوب بوده است.

در مؤلفه ویژگی های جسمانی تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ($p \geq 0/05$) وجود دارد ($t=24/568$) نتایج حاکی از آن است که از نظر معلمان تربیت بدنی ویژگی های جسمانی در حد مطلوب بوده است. در مؤلفه مهارت های ارتباطی و اجتماعی تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ($p \geq 0/05$) وجود دارد ($t=24/568$). نتایج حاکی از آن است که از نظر معلمان تربیتدنی مهارت های ارتباطی و اجتماعی در حد مطلوب بوده است.

در مهارت های حرفه ای تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ($p \geq 0/05$) وجود دارد ($t=24/568$) نتایج حاکی از آن است که از نظر معلمان تربیت بدنی مهارت های حرفه ای در حد مطلوب بوده است. در مؤلفه ویژگیهای علمی و تخصصی تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ($p \geq 0/05$) وجود دارد ($t=24/568$). نتایج حاکی از آن است که از نظر معلمان تربیت بدنی ویژگی های علمی و تخصصی در حد نسبتاً مطلوب بوده است.

در مؤلفه مهارت های تدریس تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ($p \geq 0/05$) وجود دارد ($t=24/568$). نتایج حاکی از آن است که از نظر معلمان تربیت مهارت های تدریس در حد نسبتاً مطلوب بوده است. در مؤلفه مهارت های ارزشیابی تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ($p \geq 0/05$)

وجود دارد ($t=24/568$). نتایج حاکی از آن است که از نظر معلمان تربیت بدنی مهارت های ارزشیابی در حد نسبتاً مطلوب بوده است.

در مؤلفه مهارت های رهبری و مدیریت آموزشی تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ($P \geq 0/05$) وجود دارد ($t=24/568$). نتایج حاکی از آن است که از نظر معلمان تربیت بدنی مهارت های رهبری و مدیریت آموزشی در حد مطلوب بوده است.

جدول (۳): رتبه بندی مؤلفه های مطرح در ابعاد عوامل موثر بر اثربخشی معلمان تربیت بدنی

متغیر	مؤلفه ها	میانگین رتبه	اولویت	Df	خی دو	sig				
ویژگیهای شخصیتی، اخلاقی، عاطفی و روانی	اعتماد به نفس	۴/۷۹	دوم	۷	۷۶/۷۹۰	۰/۰۰۰				
	برخوردراری از صلاحیت اخلاقی	۴/۳۷	ششم							
	رفتاری توأم با احترام و ادب با دیگران	۴/۵۹	چهارم							
	پابندی به ارزش های دینی و هنجارهای جامعه و محیط مدرسه	۳/۸۳	هفتم							
	مسئولیت پذیری در خصوص رفتارهای خود	۴/۷۲	سوم							
	دلسوزی و عطف نسبت به دانش آموزان	۵/۵۷	اول							
	انعطاف پذیری در برابر مسائل و موقعیت ها	۳/۷۴	هشتم							
	اشتیاق و علاقه به تدریس و علاقه مندی به کار خود	۴/۳۹	پنجم							
	ویژگی های جسمانی	دستیابی و حفظ سطح بالای آمادگی جسمانی	۲/۹۴				چهارم	۵	۴۶/۶۰۴	۰/۰۰۰
		شرکت منظم در فعالیت های بدنی	۲/۴۳				پنجم			
برخوردراری از مهارت های عملی لازم برای انجام رشته تخصصی خود		۳/۳۰	دوم							
توانایی اجرای مهارت ها و الگوهای حرکتی مورد نیاز در اجرای فعالیت های حرکتی متنوع		۲/۹۷	سوم							
برخوردراری از شرایط لازم برای تدریس تربیت بدنی از لحاظ جسمی (قد و وزن مناسب)		۳/۳۶	اول							
مهارت های ارتباطی و اجتماعی	برخورد مناسب با دانش آموزان و برقراری روابط انسانی صحیح با آن ها	۳/۱۲	سوم	۴	۸۱/۶۹۵	۰/۰۰۰				
	برقراری ارتباط کاری خوب با دیگر معلمان	۳/۲۷	دوم							
	برخورد مناسب در مواجهه با اولیای دانش آموزان	۲/۹۰	چهارم							
	برخوردراری از مسئولیت شخصی و رفتار اجتماعی (احترام به خود و دیگران در محیط های ورزشی)	۳/۴۵	اول							
	آگاهسازی والدین دانش آموزان در زمینه وضعیت روحی، جسمی دانش آموزان	۲/۲۶	پنجم							
مهارت های حرفه ای	پوشش و لباس مناسب در هنگام فعالیت کلاسی	۴/۹۵	اول	۶	۶۱/۵۸۷	۰/۰۰۰				
	توانایی تشخیص ناهنجاریهای قامتی و ارجاع به مراکز مربوطه	۳/۹۴	چهارم							
	آگاهی از وضعیت جسمی، روحی شاگردان (سوابق ورزشی، علایق)	۳/۶۰	ششم							
	برخوردراری از مهارت هایی مانند مریگیری، داوری، ناجی غریق و... و	۳/۵۲	هفتم							

					شرکت در دوره های مربیگری و داوری	
			پنجم	۳/۷۸	توانایی شناسایی استعداد دانش آموزان در رشته های ورزشی	
			سوم	۴/۰۴	توانمندی در اجرا و انتقال الگوهای صحیح حرکات روزمره (مانند نحوه نشست و برخاست صحیح، جابه جا کردن کیف و کوله و...)	
			دوم	۴/۱۷	توانمندی در اجرا و انتقال حرکات بنیادی (راه رفتن، دویدن و...)	
۰/۰۰۰	۳۲۰/۳۲۲	۸	سوم	۵/۳۹	وجود دانش حرفه ای	ویژگی های علمی تخصصی
			نهم	۳/۳۸	آشنایی با اسناد بالادستی (برنامه درسی ملی، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش)	
			هفتم	۴/۲۰	آشنایی با مسائل حقوقی حیطه تربیت بدنی	
			ششم	۴/۵۱	درک مفاهیم حرکت، اصول، استراتژی و تاکتیک هایی که برای یادگیری و اجرای فعالیت های بدنی به کار می رود	
			دوم	۶/۴۳	شرکت در کلاس های ضمن خدمت و دانش افزایی	
			هشتم	۳/۴۸	پژوهش در قالب اقدام پژوهی	
			پنجم	۵/۰۸	شرکت در مسابقات علمی تخصصی و الگوهای برتر تدریس	
			اول	۷/۳۳	دارا بودن مدرک تحصیلی در رشته تربیت بدنی	
			چهارم	۵/۲۰	آشنایی با ابزارهای اندازه گیری رشد جسمانی و حرکتی	
۰/۰۰۰	۱۶۷/۰۸۳	۱۲	پنجم	۷/۲۸	استفاده از انواع شیوه های تدریس متناسب و متنوع	مهارت های تدریس
			هفتم	۶/۸۶	ارائه آموزش های متناسب برای پایه های مختلف	
			سیزدهم	۵/۶۷	استفاده از فناوری و رسانه های آموزشی (فیلم ها و کتب مختلف و...) در تدریس	
			دوازدهم	۵/۷۰	توانایی به کارگیری یافته های پژوهشی در آموزش	
			چهارم	۷/۵۰	توجه به تفاوت های فردی دانش آموزان در حین انجام فعالیت ورزشی	
			دوم	۸/۶۴	ارائه بازخوردهای لازم نسبت به فعالیت های حرکتی دانش آموزان	
			دهم	۶/۳۶	ایجاد چالش در دانش آموزان برای یادگیری مهارت های حرکتی	
			اول	۹/۰۷	توانایی تدریس مهارت های پایه و بنیادی	
			سوم	۷/۷۷	میزان شناخت اهداف برنامه درسی تربیت بدنی	
			هشتم	۶/۶۶	میزان استفاده از طرح درس روزانه هفتگی و سالانه	
			نهم	۶/۴۳	خلق فرصت های متنوع یادگیری	
			یازدهم	۵/۹۳	معنی دار نمودن یادگیری (پیوند میان آموخته های قبلی و جدید)	
			ششم	۷/۱۳	توانایی کمک به پیشرفت تحصیلی	
۰/۰۰۰	۳۹/۱۸۴	۷	هشتم	۳/۶۶	استفاده از خودارزیابی	مهارت های ارزشیابی
			اول	۴/۹۲	استفاده از روش های ارزشیابی متنوع و متناسب در حین و پایان سال تحصیلی	
			چهارم	۴/۷۴	استفاده از ابزارهای مختلف ارزشیابی	
			ششم	۴/۳۳	تناسب ارزشیابی با ویژگی های فردی دانش آموزان	

			دوم	۴/۸۵	روشن بودن ملاک های ارزشیابی مستمر و پایانی	
			پنجم	۴/۶۸	ارزشیابی از دانش آموزان در طول سال تحصیلی	
			سوم	۴/۷۵	بازخورد نتایج ارزشیابی به دانش آموزان در کوتاه ترین زمان	
			هفتم	۴/۰۷	استفاده از نتایج ارزشیابی به عمل آمده برای بهبود فعالیت های ورزشی دانش آموزان	
۰/۰۰۰	۲۰/۶۲۰	۳	سوم	۲/۴۷	مهارت در تشخیص مشکلات دانش آموزان و ارائه مشاوره به دانش آموزان	مهارت رهبری و
			دوم	۲/۵۸	ساماندهی موضوعات، زمان، فضا و مواد آموزشی لازم برای کلاس درس	مدیریت
			اول	۲/۷۴	تشخیص و کنترل رفتارهای نامناسب دانش آموزان	آموزشی
			چهارم	۲/۲۲	میزان تسلط در سازماندهی محتوا و طراحی برنامه درسی تربیتدنی	

جدول (۴): رتبه بندی مولفه های مطرح در ابعاد عوامل موثر بر اثربخشی معلمان تربیت بدنی

sig	خی دو	Df	اولویت	میانگین رتبه	مولفه ها
۰/۰۰۰	۲۳۹/۹۸۰	۷	دوم	۵/۷۴	ویژگی های شخصیتی، اخلاقی و عاطفی و روانی
			پنجم	۴/۴۶	ویژگی های جسمانی
			اول	۶/۰۰۰	مهارت های ارتباطی و اجتماعی
			سوم	۵/۴۹	مهارت های حرفه ای
			ششم	۳/۴۹	ویژگی های علمی تخصصی
			هفتم	۳/۱۶	مهارت های تدریس
			هشتم	۲/۸۲	مهارت های ارزشیابی
			چهارم	۴/۸۴	مهارت رهبری و مدیریت آموزشی

۴- نتیجه گیری

نتایج نشان داد که ۸ مؤلفه و ۵۹ گویه در اثربخشی دبیران تربیت بدنی از دیدگاه آنان تاثیر دارد مؤلفه های استخراج شده عبارتند از: ویژگیهای شخصیتی، اخلاقی، عاطفی و روانی؛ ویژگیهای جسمانی؛ مهارتهای ارتباطی و اجتماعی؛ مهارتهای حرفه‌ای؛ ویژگیهای علمی تخصصی؛ مهارتهای تدریس؛ مهارتهای ارزشیابی؛ مهارت رهبری و مدیریت آموزشی.. نتایج تحقیق حاضر با بخشی از تحقیقات زیر مشابه می باشد: میرحسینی (۱۳۹۵) در تحقیق خود، یازده مؤلفه برای صلاحیت حرفه ای معلمان تربیت بدنی ایران طراحی نموده است که با ۳ مؤلفه ی ویژگیهای شخصی، دانش و مهارت تخصصی و مهارت ارتباطی در تحقیق حاضر همسو می باشد. آقای پور (۱۳۹۵) در تحقیق خود، ۹ مؤلفه باهدف تعیین و ارزیابی صلاحیت های حرفه ای و تخصصی معلمان تربیت بدنی شناسایی کرد که ۷ مؤلفه ی صلاحیت های تدریس، صلاحیت های رهبری و مدیریت کلاس، صلاحیت های تخصصی و علوم ورزشی، صلاحیت ارزشیابی، صلاحیت ها ارتباطی، صلاحیت اخلاقی و صلاحیت اجتماعی با تحقیق حاضر همسو می باشد. احدی و سید عامری (۱۳۹۴) در مطالعه ای به منظور معیارهای حرفه ای معلمان تربیت بدنی، هشت مؤلفه را شناسایی کردند که ۳ مؤلفه ی مدیریت و رهبری، نظارت، ارزشیابی و بازخورد با نتایج تحقیق

حاضر همسو می باشد. تعیین مؤلفه ها و شاخص های معلم اثربخش، در هر نظام آموزشی وابسته به مبانی و خطوط فکری خاص آن نظام است و لذا در هر کشور و دوره های تحصیلی متفاوت خواهد بود. حتی ممکن است مؤلفه های به دست آمده در مناطق مختلف یک کشور با توجه به شاخص های مختلف قومیتی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی متفاوت باشند. همچنین برخی از تحقیقات صورت گرفته در بین معلمان غیر تربیت بدنی و حتی در مقاطع تدریس متفاوت صورت پذیرفته درحالیکه تحقیق حاضر در تمام مقاطع، اثربخشی معلمان تربیت بدنی را مورد مطالعه قرار داده و معلمان تربیت بدنی را براساس مؤلفه های شناسایی شده، ارزیابی کرده است. با توجه به مطالعه منابع داخلی و خارجی و نقاط ضعف و قوت برخی از منابع، مؤلفه های شناسایی شده در تحقیق حاضر در حیطه تربیت بدنی کاملاً تخصصی تر و کامل تر شناسایی شده و از تمام ابعاد (شناختی، رفتاری، عاطفی، روانی حرکتی) یک معلم اثربخش را شناسایی کرده است. در تحقیقات انجام شده در حیطه تربیت بدنی به ویژگی های جسمانی معلمان تربیت بدنی به عنوان مؤلفه ی اثرگذار اشاره ای نشده است و یا مؤلفه های اشاره شده به صورت جزئی و به صورت گویه بیان شده است درحالی که می توانست به عنوان یک مؤلفه ی مستقل مطرح شود. از سویی در مراحل انجام این پژوهش تحقیقی یافت نشد که به بررسی اثربخشی معلمان تربیت بدنی پرداخته باشد، بی شک در صورت وجود تحقیقات بیشتر در این زمینه نتایج می توانست همخوانی بیشتری داشته باشد.

بنابراین پیشنهاد می شود؛

مسئولین آموزش و پرورش، سازوکار مناسبی برای خودارزیابی معلمان و استفاده از بازخورد آن در اثربخشی تدریس ایجاد نمایند.

دوره های ضمن خدمت تخصصی با محتوای کتب راهنمای معلم جهت آشنایی بیشتر معلمان و توجیه استفاده از آن در راستای یکسان سازی الگوی تدریس برگزار گردد.

دوره های ضمن خدمت با محتوای آشنایی بیشتر با سند تحول بنیادین و اسناد بالادستی در حیطه تربیت بدنی و همین طور دوره تهیه و کاربرد محتوای الکترونیکی آموزشی درس تربیت بدنی برگزار گردد.

پیرو برگزاری آزمون هماهنگ پایه های ششم و نهم، پیشنهاد می شود این طرح به تدریج در سایر پایه ها نیز اجرا شود تا از ارزشیابی سلیقه ای و ناهماهنگ جلوگیری شود.

امکانات و تجهیزات کافی بر اساس تعداد دانش آموزان در اختیار معلمان تربیت بدنی قرار گیرد تا ایشان بتوانند برنامه آموزشی خود را به خوبی پیاده نمایند.

۵-منابع

احدی، بهزاد، سیدعامری، میرحسین (۱۳۹۴). معیارهای حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی (مطالعه موردی؛ شهر ارومیه). مطالعات مدیریت ورزشی/ شماره ۳۳، دی و بهمن ۱۳۹۴، صص ۱۳۰-۱۱۳.

آقایی پور، معصومه. (۱۳۹۵). تعیین و ارزیابی صلاحیت های حرفه ای و تخصصی معلمان تربیت بدنی دوره ابتدایی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

جعفری، علی و علیمردانی، محمد، (۱۳۹۵). تحلیل رگرسیونی رضایت شغلی و تعهد سازمانی با اثربخشی معلمان تربیت‌بدنی شهرستانهای استان تهران، مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش، دوره سوم، شماره ۱۱.

سلمانی، ابراهیم. (۱۳۹۶). بررسی رابطه آموزش های ضمن خدمت با خودکارآمدی معلمان تربیت بدنی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه گیلان.

عقیلی، جلیل (۱۳۹۳). بررسی ویژگی های معلم اثربخش از دیدگاه معلمان و دانش آموزان پسرانه مقطع متوسطه شهر نور، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی.

محمودی، امیرحسین (۱۳۹۷). بررسی ویژگی های معلم اثربخش از دیدگاه دانش آموزان دبیرستان های شهرستان شهریار. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
مظفری پور، روح اله (۱۳۹۵). تبیین ویژگیهای معلم کاریماتیک به عنوان الگویی از معلم اثربخش، فصلنامه نوآوری های آموزشی، شماره ۵۸، سال پانزدهم.
میرحسینی، فرناز سادات. (۱۳۹۵). طراحی مدل صلاحیت حرفه ای معلمان تربیت بدنی ایران. پایاننامه دکتری. دانشگاه خوارزمی.

Lupascua A R, Pânisoară G. (2014). characteristics of effective teacher. Procedia - Social and Behavioral Sciences 127 (2014) 534 – 538.

Tong, L. F & Han, Y.B (2015). Applying Tqm Philosophy To The Teaching And Learning Process. Monash University, Malaysia.

Zachopoulou, E. Liukkonen, J. Pickup I, Tsangaridou, N (2010). Early steps physical education curriculum: Theory and practice for children under 8. Human Kinetics. ISBN-10:0-7360-7539-9.